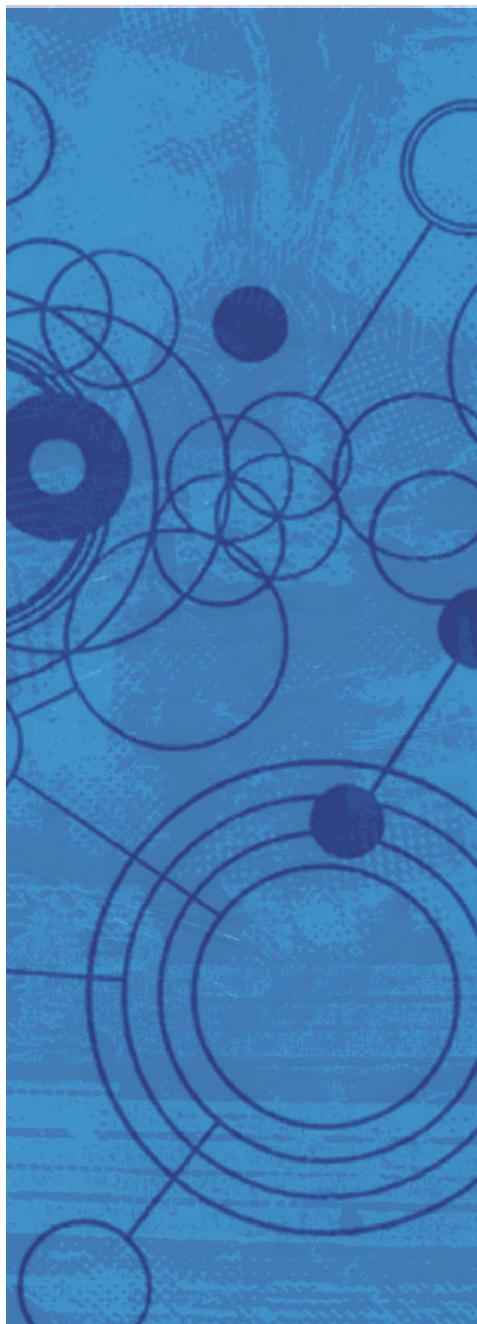

Veileder

Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever

Innhold

Innledning		3
	Hvem er nyankomne elever?	3
Kap. 1	Regelverk	4
	Grunnskoleopplæring	4
	Videregående opplæring	5
	Innføringstilbud	6
	Opplæringsloven § 2-8 og 3-12	6
	Særskild språkopplæring for elever fra språklege minoriteter	6
	Private skoler med rett til statstilskudd	7
	Det er frivillig å gå i et særskilt opplæringstilbud for nyankomne elever	7
	Rett til å gå i en ordinær klasse eller basisgruppe	7
	Rett til særskilt språkopplæring	8
	Kartlegging før enkeltvedtak	8
	Hva enkeltvedtaket må inneholde	9
	Saksbehandlingsregler	9
	Unntak fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet	10
	Tilbudet til eleven skal beskrives i vedtaket	10
	Tidsbegrensningen	11
	Rett til vurdering	11
	Fritak fra kravene til vurdering - grunnskolen	12
	Fritak fra kravene til vurdering for elever i grunnskolen det første halvåret etter at eleven har kommet til Norge	12
	Fritak fra vurdering med karakter for grunnskoleelever i et innføringstilbud	12
	Skoleeier skal veilede om konsekvenser	12
	Fritak fra kravene til vurdering – videregående opplæring	13
	Skoleeier skal veilede om konsekvenser	13
	Tilpasset opplæring og tidlig innsats	13
	Rett til spesialundervisning	13
	Skoleeier skal ha et forsvarlig system	14
Kap. 2	Organisering av opplæringstilbudene	15
	Planlegging av opplæringstilbud for nyankomne elever	16
	Organisering av tilbud som ivaretar elevenes individuelle behov	20
	Generelt om innhold i opplæringen	21
	Innholdet i innføringstilbud	21
	Når eleven er overført fra innføringstilbud til ordinært opplæringstilbud	22
Kap. 3	Tilrettelegging av innføringstilbudet	23
	Mottak og oppfølging av elever	23
	Valg av læreplaner i særskilt språkopplæring	23
	Læreplanen i grunnleggende norsk	23
	Ordinær læreplan i norsk	24
	Morsmålsopplæring	24
	Veiledning til læreplanen i morsmål	24
	Lærerkompetanse	24
	Tverretatlig samarbeid	25
	Læremidler	25
Vedlegg 1	Saksbehandlingsregler	27

Innledning

Alle kommuner og fylkeskommuner må være forberedt på å ta imot nyankomne elever, enten de kommer på grunn av arbeidsinnvandring, familiegjenforening, som flyktninger eller asylsøkere. Denne veilederen retter seg mot skoleeiere og skoleledere i kommuner og fylkeskommuner med nyankomne minoritetsspråklige elever.

For å klargjøre hvilke muligheter skoleeiere har til å tilby særskilte opplæringstilbud (innføringstilbud) for nyankomne minoritetsspråklige elever, er det vedtatt enkelte lovendringer med virkning fra 01.08.2012. Det er nå lovfestet at det er mulig å organisere innføringstilbud for nyankomne elever i egne grupper, klasser eller skoler, men loven inneholder fremdeles begrensninger for hvordan dette kan løses. Det nye regelverket gjør det også mulig å avvike fra fag- og timefordelingen og læreplaner for fag for nyankomne elever som deltar i et innføringstilbud. Tilbudet skal ivareta individuelle behov og rettigheter for den enkelte elev, og organiseringen og innholdet i opplæringen må sikre inkludering og et godt læringsmiljø.

Hvem er nyankomne elever?

Kunnskapsdepartementet har i Prop. 84 L (2011-2012) uttalt hvem som er å anse som nyankommen i opplæringslovens forstand. Departementet sier de regner med at det ikke er problematisk å vurdere om elever er nyankomne når de kommer til Norge i opplæringspliktig alder og begynner på skolen. Departementet uttaler at eleven kan regnes som nyankommen selv om han eller hun har bodd i Norge en stund før opplæringspliktig alder, eller dersom eleven kom sent i grunnskoleløpet og skal begynne i videregående opplæring. Departementet mener at begrepet nyankomne ikke bør tidfestes konkret, men at det i seg selv innebærer en viss avgrensning i tid. Kommunen/fylkeskommunene bør selv vurdere om eleven har behov for et innføringstilbud. De må deretter vurdere om det er det beste for eleven, og integreringshensynet skal veie tungt dersom eleven allerede har bodd i Norge en stund. I relasjon til om en elev kan betegnes som nyankommen eller ikke, mener departementet at regelverket ikke skal være til hinder for et innføringstilbud som både skoleeier og elev/foreldre ønsker og mener er til det beste for eleven.

Kap. 1 Regelverk

Grunnskoleopplæring

Nyankomne barns rett og plikt til grunnskoleopplæring (1. – 10. trinn)

Barn som er i grunnskolealder, har rett til grunnskoleopplæring hvis det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Når oppholdet har vart i tre måneder, inntreerplikten til grunnskoleopplæring. Kommunen må foreta en vurdering av om det er sannsynlig at barnet vil bli i Norge mer enn tre måneder, og tilby barnet skoleplass hvis dette er sannsynlig. Nyankomne barn i grunnskolealder, som sannsynligvis blir i landet i mer enn tre måneder, har dermed rett til å begynne på skole så snart de kommer til Norge.

Opplæringsloven § 2-1

Rett til å gå på nærskolen

Grunnskoleelever har rett til å gå på nærskolen sin, det vil si på den skolen som ligger nærmest hjemmet, eller på den skolen i nærmiljøet som eleven sogner til. Nyankomne elever i grunnskolealder har rett til å gå på nærskolen, med mindre de velger å takke ja til et tidsbegrenset særskilt opplæringstilbud (innføringstilbud) for nyankomne elever på en annen skole enn nærskolen. Når grunnskoleeleven ikke lenger går i et innføringstilbud, har eleven rett til å gå på nærskolen.

Målet for opplæring i et innføringstilbud er at elevene så raskt som mulig skal lære seg norsk og bli i stand til å nå kompetansemålene i Kunnskapsløftet, og følge den ordinære opplæringen i norsk skolen.

Opplæringsloven § 8-1

Et ekstra opplæringsår

Opplæringsloven er ikke til hinder for at kommune kan innvilge eleven et ekstra år i grunnskolen etter samtykke fra foreldrene. Det er for eksempel mulig å la en elev begynne på et årstrinn lavere enn alderen skulle tilsi.

Opplæringsloven § 2-1, jf. Ot. prp. nr. 46 (1997-98) side 135.

Videregående opplæring

Nyankomne ungdommers rett til videregående opplæring (Vg1, Vg2 og Vg3)

Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til videregående opplæring. Ungdom som er nyankomne, og som har lovlig opphold i Norge, kan ha rett til videregående opplæring hvis de har gjennomgått allmenn grunnopplæring i utlandet i minst ni år, eller har kunnskaper og ferdigheter på nivå med norsk grunnskole.

Opplæringsloven § 3-1, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 6-9 og 6-10

Rett til omvalg

Elever i videregående opplæring som ønsker å bytte utdanningsprogram eller programområde, har etter søknad rett til inntil ett ekstra opplæringsår. Elevene kan på den måten gå inntil ett år om igjen. Det mest vanlige er å velge et annet utdanningsprogram eller programområde etter ett år på Vg1, og elevene har da rett til å fullføre hele løpet på det nye utdanningsprogrammet/programområdet.

Opplæringsloven § 3-1 fjerde ledd

Rett til inntil to år ekstra

Elever i videregående opplæring som har rett til spesialundervisning etter opplæringsloven kapittel 5, eller som har rett til opplæring i og på tegnspråk etter § 3-9, eller som har rett til opplæring i punktskrift m.m. eller særskilt språkopplæring etter § 3-12, har rett til inntil to år ekstra når eleven trenger det i forhold til opplæringsmålene for den enkelte. Det må foreligge en sakkyndig vurdering før fylkeskommunen vedtar inntil to år ekstra opplæring. Elevene har også i den utvidede opplæringstiden rett til opplæring på heltid. Det er anledning til å innvilge utvidet tid allerede i løpet av Vg1, dersom vilkårene er oppfylt. På den måten kan en elev for eksempel ta Vg1 over to år.

Opplæringsloven § 3-1 femte ledd

Ikke automatisk rett til ekstra opplæringsår

Elever som går i et innføringstilbud, bruker av sin rett til videregående opplæring. Det betyr at de ikke automatisk har rett til et ekstra opplæringsår. Innføringstilbudet er med andre ord ikke et år 0. Det gjør at elevene har rettigheter etter opplæringsloven også når de er i et innføringstilbud.

Fylkeskommunene kan imidlertid velge å tilby elevene et år 0, men det vil da være utenfor tilbudsstrukturen og eleven bruker i så fall ikke av sin rett til videregående opplæring og har ikke rettigheter etter opplæringsloven. Hvis eleven har rett til videregående opplæring, bør fylkeskommunen opplyse om at eleven kan velge ordinær opplæring fremfor et tilbud utenfor tilbudsstrukturen, og konsekvensene av valget. Private skoler har ikke mulighet til å tilby et år 0.

Elever i videregående opplæring kan ha rett til inntil ett eller to opplæringsår ekstra etter henholdsvis fjerde og femte ledd i opplæringsloven § 3-1.

Innføringstilbud

Kommuner og fylkeskommuner kan tilby et innføringstilbud til nyankomne elever, jf. opplæringsloven §§ 2-8 femte ledd og 3-12 femte ledd. Bestemmelsene innebærer en begrenset rett for skoleeiere til å gjøre unntak fra opplæringsloven § 8-2 om at elevene til vanlig ikke skal organiseres etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet, fra opplæringsloven § 8-1 om retten til å gå på nærskolen, og fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet.

Det heter i opplæringsloven § 2-8 femte ledd første punktum og § 3-12 femte ledd første punktum at kommunen/fylkeskommunen «(...)kan organisere særskilt opplæringstilbud for nykomne elever i egne grupper, klassar eller skolar..»

Kommunene og fylkeskommunene kan selv velge om de ønsker å tilby et særskilt opplæringstilbud organisert i grupper, klasser eller skoler.

Opplæringsloven § 2-8 og 3-12

Særskild språkopplæring for elever frå språklege minoritetar

Elevar i grunnskolen/videregående opplæring med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen. Om nødvendig har slike elevar også rett til morsmålsopplæring, tospråkleg fagopplæring eller begge delar.

Morsmålsopplæringa kan leggjast til annan skole enn den eleven til vanleg går ved/på.

Når morsmålsopplæring og tospråkleg fagopplæring ikkje kan givast av eigna undervisningspersonale, skal kommunen/fylkeskommunen så langt mogleg leggje til rette for

anna opplæring tilpassa føresetnadene til elevene.

Kommunen/fylkeskommunen skal kartleggje kva dugleik elevene har i norsk før det blir gjort vedtak om særskild språkopplæring. Slik kartlegging skal også utførast undervegs i opplæringa for elevar som får særskild språkopplæring etter føresegna, som grunnlag for å vurdere om elevene har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følgje den vanlege opplæringa i skolen.

Kommunen/fylkeskommunen kan organisere særskilt opplæringstilbud for nykomne elever i egne grupper, klassar eller

skolar. Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven. Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen. I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykke frå elev eller føresette. (Siste ledd fra 01.08.12)

Private skoler med rett til statstilskudd

Også private skoler kan organisere særskilt opplæringstilbud for nyankomne elever i egne grupper eller klasser når det foreligger et vedtak fra kommunen/fylkeskommunen om slik organisering. Dersom private skoler vil tilby slik opplæring til enkeltelever, må skolen gi nødvendig informasjon til kommunen/fylkeskommunen før det blir fattet vedtak etter opplæringsloven §§ 2-8 eller 3-12.

Privatskoleloven § 3-5 femte ledd lyder:

«Private skolar kan organisere særskilt opplæringstilbud for nykomne elevar i egne grupper eller klassar når det ligg føre vedtak frå kommunen/fylkeskommunen om slik organisering, og om at den private skolen kan gi slikt opplæringstilbud. Private skolar som vil gi enkeltelevar slikt opplæringstilbud må gi kommunen eller fylkeskommunen den informasjon som er nødvendig for å opplyse saka før denne gjer vedtak etter opplæringslova §§ 2-8 femte ledd eller 3-12 femte ledd.»

Elever i private grunnskoler kan ikke være deltidselever. Det innebærer at en elev ikke kan gå delvis i en innføringsklasse i en offentlig grunnskole, samtidig som han eller hun er elev i en privat grunnskole.

Økonomiforskrift til privatskoleloven § 13

Det er frivillig å gå i et særskilt opplæringstilbud for nyankomne elever

Selv om en elev får tilbud fra kommunen eller fylkeskommunen om et innføringstilbud, kan eleven og elevens foreldre takke nei til tilbudet og si ja til et ordinært opplæringstilbud. Det fremgår av femte ledd siste punktum i både §§ 2-8 og 3-12 at vedtak etter femte ledd «krev samtykke frå elev eller føresette». Det kreves også samtykke fra elev eller foreldre før det fattes vedtak om at eleven skal gå i innføringstilbudet på en privat skole, jf. privatskoleloven § 3-5 med henvisning til opplæringsloven § 2-8 femte ledd og § 3-12 femte ledd.

Også elever som velger et ordinært opplæringstilbud, har rett til særskilt språkopplæring, hvis eleven ikke har tilstrekkelige norskerferdigheter til å følge den ordinære opplæringen.

Det er viktig at kommunene og fylkeskommunene gir nyankomne barn/unge og deres foreldre god informasjon om muligheten til å velge mellom et innføringstilbud og et ordinært tilbud, forutsatt at kommunen eller fylkeskommunen tilbyr et innføringstilbud. De må også informere om mulige konsekvenser ved å velge det ene tilbudet fremfor det andre.

Rett til å gå i en ordinær klasse eller basisgruppe

Alle elever har etter opplæringsloven § 8-2 rett til å gå i en ordinær klasse/basisgruppe. En ordinær klasse/basisgruppe skal til vanlig ikke organiseres etter faglig nivå, kjønn eller etnisk tilhørighet. Dersom eleven/foreldrene takker nei til et innføringstilbud

bud for nyankomne i egen klasse eller gruppe, skal eleven gå i en ordinær klasse/basisgruppe.

Rett til særskilt språkopplæring

En elev som ikke kan norsk, eller som har svake norskferdigheter, skal ha et tilrettelagt tilbud i norskopplæringen. Elever i grunnskolen og videregående opplæring kan ha rett til særskilt språkopplæring, uavhengig av om eleven får opplæring i et innføringstilbud eller ikke. Særskilt språkopplæring er en samlebetegnelse på særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. Særskilt norskopplæring innebærer forsterket opplæring i norsk. Morsmålsopplæring er opplæring i morsmålet, mens tospråklig fagopplæring betyr at eleven får opplæring i ett eller flere fag på to språk. Retten til særskilt språkopplæring innvilges i form av et enkeltvedtak.

Elever har rett til særskilt norskopplæring dersom de har et annet morsmål enn norsk eller samisk, og de ikke har tilstrekkelige norskferdigheter til å følge ordinær opplæring. Elevene har rett til særskilt norskopplæring frem til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen.

Opplæringsloven § 2-8 første ledd første punktum og § 3-12 første ledd første punktum

Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Det fremgår av Ot.prp. nr. 55 (2003-2004) at nyankomne og andre minoritetselever i en overgangsperiode kan ha rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring hvis de har manglende norskferdigheter i så stor grad at de ikke kan følge opplæring gitt på norsk.

Opplæringsloven § 2-8 første ledd andre punktum og § 3-12 første ledd andre punktum

Skoleeiere kan imidlertid velge å tilby morsmålsopplæring utover det som er lovpålagt. Morsmålsopplæringen kan legges til en annen skole enn den eleven til vanlig går på.

Opplæringsloven § 2-8 andre ledd og § 3-12 andre ledd

Dersom morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring ikke kan gis av egnet undervisningspersonale, skal kommunen/fylkeskommunen legge til rette for annen opplæring tilpasset forutsetningene til elevene. Innenfor gitte rammer er det opp til den enkelte kommune/fylkeskommune å bestemme hvordan de vil tilby særskilt språkopplæring.

Opplæringsloven § 2-8 tredje ledd og § 3-12 tredje ledd

Kartlegging før enkeltvedtak

Kommunen/fylkeskommunen skal kartlegge elevenes ferdigheter i norsk før de fattet vedtak om særskilt språkopplæring og eventuelt opplæring i et innføringstilbud. Kartleggingen skal også gjennomføres underveis i opplæringen for elever som får særskilt språkopplæring, herunder for elever i et innføringstilbud. Kartleggingen skal gjennomføres underveis for å vurdere om elevene har tilstrekkelig ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen.

Opplæringsloven § 2-8 fjerde ledd og § 3-12 fjerde ledd

Elever i private skoler med rett til statstilskudd har de samme rettighetene til særskilt språkopplæring som elever i offentlige skoler. Hjemkommunen eller hjemfylket til eleven har ansvar for å kartlegge elevens norskerferdigheter før de fatter vedtak om særskilt språkopplæring.

Privatskoleloven § 3-5 første og fjerde ledd

Det er ikke lagt føringer for hvilket materiell som skal brukes i kartleggingen. Som et støttemateriell til bruk i kartleggingen anbefaler Utdanningsdirektoratet «Språkkompetanse i grunnleggende norsk»: <http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-LK06/Grunnleggende-norsk/Grunnleggende-norsk/Grunnleggende-norsk/Hoyremeny/Kartleggingsverktoy-og-veileder-til-lareplaner-for-minoritetsspraklige/>

Individuell kartlegging av ferdigheter er viktig for å kunne gi tilpasset opplæring. Skolen må finne ut om elevene kan lese og skrive på sitt eget morsmål eller på et annet språk. I tillegg skal norskerferdigheter kartlegges, og for eldre elever bør man i tillegg kartlegge skolefaglige ferdigheter.

Dersom en elev ikke kan lese og skrive, har eleven behov for grunnleggende lese- og skriveopplæring. Kartlegging på morsmålet bør gjennomføres av en tospråklig lærer eller ved hjelp av tolk. Kartleggingsprøver som kartlegger leseferdighet på 14 forskjellige morsmål, er nå tilgjengelig: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Kartlegging-av-leseferdighet>

Hva enkeltvedtaket må inneholde

På bakgrunn av kartleggingen fattes et enkeltvedtak etter opplæringsloven § 2-8 eller § 3-12. Enkeltvedtaket er individuelt og skal inneholde:

- elevens navn
- hva det fattes vedtak om, herunder:
 - om retten er oppfylt eller ikke
 - hjemmelen
 - hva som tilbys
 - hvor det tilbys
 - hvor mange timer tilbys
 - eventuelle avvik fra fag- og timefordelingen
- hvorfor
 - vise til kartleggingen og si hva den viste
 - hvis innføringstilbud tilbys, må det fremgå at dette er vurdert å være til elevens beste
- vedtakets varighet (maksimalt ett år)
- klageadgang
 - frist
 - klageinstans
 - innsynsmuligheter

Saksbehandlingsregler

Enkeltvedtaket som kommunene eller fylkeskommunene skal fatte, etter §§ 2-8 og 3-12 i opplæringsloven, skal fattes i samsvar med reglene i forvaltningsloven. Det innebærer at blant annet veiledningsplikt, frister, utredningsplikt, begrunnelsesplikt og klageadgang er lovfestet. Fylkesmannen er klageinstans for enkeltvedtak etter opplæringsloven §§ 2-8 og 3-12. Saksbehandlingsreglene er nærmere omtalt i vedlegg 1 i veilederen.

Unntak fra Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Etter opplæringsloven §§ 2-8 femte ledd og 3-12 femte ledd heter det:

«I vedtaket kan det for denne perioden gjerast avvik frå læreplanverket for den aktuelle eleven i den utstrekning dette er nødvendig for å vareta eleven sitt behov. Vedtak etter dette leddet krev samtykke frå elev eller føresette.»

I hovedsak skal all opplæring i norsk skole følge læreplanene i fag og ordinær fag- og timefordeling. I et innføringstilbud er det imidlertid anledning til å avvike fra dette.

I enkeltvedtak om særskilt språkopplæring i innføringstilbud kan det gjøres avvik fra læreplanverket. Dette gjelder både kompetansemålene i læreplanene for fag og fag- og timefordelingen. Avvikene gjelder bare den aktuelle eleven og avvik kan bare gjøres i den utstrekning det er nødvendig for å ivareta elevens behov. Det er ikke begrensninger for hvor store avvikene kan være, og det vil derfor måtte avgjøres etter en individuell vurdering for den enkelte elev.

Tilbudet til eleven skal beskrives i vedtaket

Femte ledd andre og tredje punktum i både §§ 2-8 og 3-12 lyder som følger:

«Dersom heile eller delar av opplæringa skal skje i slik gruppe, klasse eller skole, må dette fastsetjast i vedtaket om særskild språkopplæring. Vedtak om slik opplæring i særskilt organisert tilbod kan berre gjerast dersom dette er rekna for å vere til beste for eleven.»

Før kommunen eller fylkeskommunen fatter et vedtak om rett til særskilt språkopplæring, må skolen kartlegge elevens behov. Dersom kommunen/fylkeskommunen har tilbud om innføringstilbud skal det også kartlegges om det vil være best for eleven å gå i en gruppe, klasse eller skole særskilt organisert for nyankomne elever, eller ikke. Dersom eleven skal tilhøre en gruppe, klasse eller skole som er særskilt organisert for nyankomne elever, skal dette fremgå særskilt av vedtaket. Dersom eleven skal motta opplæring i ordinær klasse i deler av opplæringen, for eksempel i noen fag, skal det også gå fram av vedtaket. Selv om kommunen eller fylkeskommunen vurderer det til å være det beste for eleven å gå i et særskilt innføringstilbud, kan eleven og foreldrene likevel takke nei til et slikt tilbud.

Tidsbegrensningen

I §§ 2-8 og 3-12 femte ledd fjerde og femte punktum går det fram hvor lenge en elev kan motta opplæring i et innføringstilbud:

«Opplæring i særskilt organisert tilbod kan vare inntil to år. Vedtak kan berre gjerast for eitt år om gongen.»

Mens eleven mottar særskilt språkopplæring etter opplæringsloven §§ 2-8 eller 3-12, herunder opplæring i et innføringstilbud, skal elevens ferdigheter kartlegges underveis for å avgjøre om eleven har tilstrekkelige ferdigheter til å følge den ordinære opplæringen i skolen. Opplæring i et særskilt opplæringstilbud for nyankomne kan vare i inntil to år, hvis det anses som det beste for eleven. Et vedtak om opplæring i innføringstilbud kan fattes for maksimalt ett år av gangen. Ny kartlegging av elevens norskferdigheter må gjøres i forkant av hvert vedtak og underveis. Når det ikke lenger er til elevens beste å motta opplæring i et innføringstilbud, skal eleven motta ordinær opplæring, selv om eleven har gått i en innføringsklasse/innføringsskole i mindre enn ett år.

Departementet uttaler i Prop. 84 L (2011-2012) at det av hensyn til integrering er viktig å få denne elevgruppen så raskt som mulig inn i ordinær skole og ordinær klasse etter et særskilt tilrettelagt tilbud. Innføringstilbud skal med andre ord bare være et overgangstilbud, der målsetningen er å lære eleven norsk så raskt som mulig.

RETT TIL VURDERING

Alle elever har rett til vurdering. De har rett til underveisvurdering, sluttvurdering og dokumentasjon av opplæringen.

Det er særlig fire prinsipper som er sentrale i vurderingsprosesser som har til formål å fremme læring.

Elevers forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem.
- Får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen.
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg.
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

Forskrift til opplæringsloven kap. 3 og forskrift til privatskoleloven kap. 3

FRITAK FRA KRAVENE TIL VURDERING - GRUNNSKOLEN

Fritak fra kravene til vurdering for elever i grunnskolen det første halvåret etter at eleven har kommet til Norge

Rektor kan innvilge fritak fra vurdering med karakter for minoritetsspråklige elever i grunnskolen det første halvåret etter at de er kommet til Norge, dersom det er den siste halvdel av et opplæringsår, og foreldrene ber om det. Dette gjelder både for halvårsvurdering med karakter og standpunkt karakterer.

Minoritetsspråklige elever skal ikke fritas fra vurdering med karakter automatisk. Foreldrene til eleven skal ha mulighet til å velge om de ønsker fritak fra vurdering med karakter eller ikke. Skolen har ansvaret for å informere foreldrene og eleven om muligheten for fritak fra vurdering med karakter. Fritaket vil ikke automatisk gjelde for alle fag, men de fagene hvor foreldrene ber om det. Rektor må i så fall fatte enkeltvedtak om at eleven skal ha fritak fra vurdering med karakter, og i hvilke fag. Fritaket gjelder bare for vurdering med karakter. Elever som får fritak etter denne bestemmelsen, vil fortsatt ha krav på underveisvurdering uten karakter, herunder halvårsvurdering uten karakter.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21 første ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-20 første ledd

Fritak fra vurdering med karakter for grunnskoleelever i et innføringstilbud

Elever i grunnskolen som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring, der det er fastsatt at eleven skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering med karakter i hele perioden han eller hun er i innføringstilbudet. Grunnskoleeleven kan fritas fra både halvårsvurdering med karakter og standpunkt-vurdering. For elev i privat grunnskole gjelder tilsvarende for elev i innføringsklasse som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring. Bestemmelsens formulering «innføringsklasse» er også ment å omfatte mindre grupper enn klasser.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21 andre ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-20 andre ledd

Skoleeier skal veilede om konsekvenser

Kommunen skal sørge for at eleven og foreldrene får nødvendig veiledning om hvilke konsekvenser valget mellom vurdering med og uten karakter har for en elev i offentlig grunnskole. På en privat skole er det skolens styre som har det tilsvarende ansvaret.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21 fjerde ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-20 fjerde ledd

FRITAK FRA KRAVENE TIL VURDERING – VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Elever i offentlig videregående opplæring som har et enkeltvedtak om særskilt språkopplæring der det er fastsatt at eleven skal få hele eller deler av opplæringen i et innføringstilbud, kan fritas fra vurdering med karakter i halvårsvurderingen i hele perioden han eller hun er i innføringstilbudet. Eleven kan ikke fritas fra kravene til standpunktvurdering. For elev i privat videregående opplæring gjelder tilsvarende for elev i innføringsklasse som har enkeltvedtak om særskilt språkopplæring.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21 tredje ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-20 tredje ledd

Skoleeier skal veilede om konsekvenser

Fylkeskommunen skal sørge for at eleven og foreldrene får nødvendig veiledning om hvilke konsekvenser valget mellom vurdering med og uten karakter har for en elev som mottar offentlig videregående opplæring. På en privat skole er det skolens styre som har det tilsvarende ansvaret.

Vurdering uten karakter kan blant annet få konsekvenser ved opptak til høyere utdanning. Uten karakter i alle fag, vil eleven ikke motta vitnemål og det vil være problematisk å bli tatt opp til høyere utdanning.

Forskrift til opplæringsloven § 3-21 fjerde ledd og forskrift til privatskoleloven § 3-20 fjerde ledd

TILPASSET OPPLÆRING OG TIDLIG INNSATS

Skolen har plikt til å tilpasse opplæringen slik at hver enkelt elev kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Tilpasset opplæring er et virkemiddel for læring, og alle elever skal i arbeidet med fagene møte realistiske utfordringer og krav de kan strekke seg mot, og som de kan mestre på egen hånd eller sammen med andre. Tilpasset opplæring for den enkelte elev kjennetegnes ved variasjon i bruk av lærestoff, arbeidsmåter, læremidler samt variasjon i organiseringen av og intensiteten i opplæringen. Elever har ulike utgangspunkt, bruker ulike læringsstrategier og har ulik progresjon i forhold til nasjonalt fastsatte kompetansemål.

På 1. til 4. årstrinn skal skoleeier sørge for at den tilpassede opplæringen i norsk eller samisk og matematikk blant annet innebærer særlig høy lærertetthet, og er særlig rettet mot elever med svake ferdigheter i lesing og regning.

Opplæringsloven § 1-3 og privatskoleloven § 3-4a

RETT TIL SPESIALUNDERVISNING

Nyankomne elever, både i grunnskolen og i videregående opplæring, som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen har, som alle andre elever, rett til spesialundervisning. Hvis eleven oppfyller vilkårene, vil eleven ha rett til spesialundervisning, uavhengig av om eleven får opplæring i et innføringstilbud eller ikke. Retten gjelder alle typer lærevansker, og årsaken til lærevanskene har ikke betydning for denne rettigheten.

Når kommunen eller fylkeskommunen tar stilling til elevens rett til spesialundervisning, er dette et enkeltvedtak. Eleven eller foreldre kan klage til Fylkesmannen. Før det fattes enkeltvedtak om spesialundervisning skal det foreligge en sakkyndig vurdering. Det er pedagogisk-psykologiske tjeneste som er sakkyndig instans. Dersom kommunens eller fylkeskommunens enkeltvedtak avviker fra den sakkyndige vurderingen, stilles det krav til utfyllende begrunnelse.

For mer informasjon om retten til spesialundervisning, se Utdanningsdirektoratets *Veileder til opplæringsloven om spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning*.

Opplæringsloven kap. 5 og privatskoleloven § 3-4a

SKOLEEIER SKAL HA ET FORSVARLIG SYSTEM

Skoleeier skal ha et forsvarlig system for hvordan eventuelle innføringstilbud er organisert. Det forsvarlige systemet skal for det første være egnet til å vurdere om kravene i opplæringsloven med forskrift er fulgt. For det andre skal systemet støtte skoleeier i å følge opp resultatene fra disse vurderingene og nasjonale kvalitetsvurderinger. For mer informasjon om kravet til et forsvarlig system, se veilederen om kravet til skoleeiers forsvarlige system på: <http://www.udir.no/Regelverk/Tolkning-av-regelverket/Skoleeiers-ansvar/Forsvarlig-system—Veileder-om-kravet-til-skoleeiere/>

Opplæringsloven § 13-10 og privatskoleloven § 5-2 tredje ledd

Kap. 2: Organisering av opplæringstilbudene

Lovendringene innebærer at skoleeier har anledning til å organisere egne innføringstilbud for nyankomne minoritetsspråklige elever. Dette gjelder både elever i grunnskolen og elever i videregående opplæring. Skoleeier kan i den enkelte elevs enkeltvedtak gjøre avvik fra læreplanverket når dette er nødvendig for å ivareta den nyankomne elevens behov. Dette gjelder avvik fra fag- og timefordelingen og kompetansemål.

Et innføringstilbud kan organiseres på ulike måter. Noen skoleeiere velger å samle alle opplæringstilbudene for nyankomne på en skole i kommunen. Andre oppretter egne klasser på noen utvalgte skoler, eller integrerer nyankomne elever i ordinære klasser. Faktorer som kommunestørrelse, geografiske forskjeller, antall elever i kommunen med vedtak om særskilt språkopplæring vil kunne ha betydning for det valget skoleeier skal ta.

Eksempler på hvordan skoleeier kan organisere innføringstilbud

*I **Halden** er det kommunale innføringstilbudet plassert på to skoler. Rødsberg ungdomsskole har ansvar for elever på ungdomstrinnet og Os skole for elever på 2. – 7. trinn på barnetrinnet. Halden kommune har vedtatt at undervisningen i særskilt norsk skal følge "Læreplan i Grunnleggende norsk" og alle skoler benytter kartleggingsverktøyet som er utarbeidet til denne læreplanen. Elevene får intensiv norskopplæring i skolens innføringstilbud i cirka et år med et gjennomsnitt på 10 timer norsk per uke. Norskopplæringen er knyttet til formell norsk, begreper i naturfag, samfunnsfag og matematikk. Innføringstilbudet er ikke organisert som egen klasse. Alle elever blir umiddelbart etter ankomst registrert i ordinær klasse (basisklasser), og følger med en gang ordinær klasse i en del fag.*

***Bergen** kommune har ett sentralisert innføringstilbud. Skolen følger læreplanene i grunnleggende norsk og morsmål for språklige minoriteter. All undervisning er på tilrettelagt norsk med vekt på fagbegrep, ordforråd og forståelse. Samarbeidet med de tospråklige lærerne er viktig. De fleste nyankomne elever i Bergen kommune begynner på avdeling grunnskole på Nygård skole. Skolen har elever fra hele Bergen kommune, og det er et frivillig tilbud til elever fra språklige minoriteter uten norskkompetanse som går første år i norsk skole. De fleste elever/foreldre tar imot tilbudet, men noen få elever begynner rett på nærskolen. Elevene overføres til nærskolen etter individuell vurdering og i samråd med foreldrene.*

*I **Oslo** kommune organiserer innføringstilbudet i mottaksgrupper og alfabetiseringsgrupper. Mottaksgruppene er for elever som har noe skolebakgrunn, mens alfabetiseringsgruppene er for elever som ikke tidligere har gått på skole. Tilbudet om alfabetiseringsgrupper er lagt til to barneskoler og en ungdomsskole, mens mottaksgruppene er lagt til 17 barneskoler og 7 ungdomsskoler.*

Elevene følger ordinær læreplan i norsk, mens læreplan i grunnleggende norsk for minoritetsspråklige elever kan benyttes som veiledende læreplan. Oslo kommune har utarbeidet en veileder for opplæring av nyankomne minoritetsspråklige elever der både innhold i opplæringen, arbeidsmåter og vurdering blir omtalt. Veilederen til Oslo kommune: [http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20\(UDE\)/Internett%20\(UDE\)/Dokumenter/veileder_vel_mott_2011_ORG.pdf](http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20(UDE)/Internett%20(UDE)/Dokumenter/veileder_vel_mott_2011_ORG.pdf)

PLANLEGGING AV OPPLÆRINGSTILBUD FOR NYANKOMNE ELEVER

Når skoleeiere skal planlegge opplæring av nyankomne elever, bør de legge vekt på:

- samarbeid skole - hjem og samarbeid mellom innføringsklasse og ordinær klasse
- kartlegging av elevenes kompetanse i morsmål, norsk og andre fag
- tilrettelegging av fleksible løsninger slik at elevenes individuelle behov blir ivare tatt

For å etablere et godt innføringstilbud, bør skoleeier lage rutiner for samarbeid mellom hjem og skole, og mellom innføringstilbud og ordinært tilbud.

For nyankomne i innføringstilbud vil overganger mellom barnehage og skole, barne-skole og ungdomsskole eller ungdomsskole og videregående opplæring kunne være spesielt krevende for eleven. Samarbeid mellom de ulike skoleslagene vil derfor være avgjørende for å sikre gode overganger, og for at hver enkelt elev skal klare seg best mulig.

Samarbeid skole - hjem

Ifølge opplæringsloven har kommunen/fylkeskommunen plikt til å sørge for samarbeid med elevenes foreldre.

Opplæringsloven § 13-3d og privatskoleloven § 7-1d

Foreldresamarbeid skal ha eleven i fokus og bidra til elevens faglige og sosiale utvikling. Et godt foreldresamarbeid er en viktig ressurs for skolen for å styrke utviklingen av gode læringsmiljø og skape læringsresultat som blant annet fører til at flere fullfører videregående opplæring. Skolen skal gjennom hele opplæringsåret holde kontakt med foreldrene til elever som ikke er myndige.

Forskrift til opplæringsloven kap. 20 og forskrift til privatskolelovens kap. 4

Når minoritetsspråklige foreldre som ikke behersker norsk, innkalles til samtale, er det viktig å sikre at de får kommunisert på et språk de mestrer. Tospråklige lærere er selvfølgelig nøkkelpersoner i slike situasjoner, men hvis ikke skolen har den språkkompetansen i sin lærerstab, så er alternativet å bruke tolk. Eleven selv eller noen som er i nær slekt med familien bør ikke fungere som tolk. Det er viktig at innholdet i samtalen blir forstått av foreldrene og eleven. Det er viktig at skolen presiserer overfor foreldrene at de er en viktig ressurs for barnets mulighet til å styrke morsmålet.

Det er viktig å etablere god kontakt med foreldrene for å kunne gi elevene et best mulig opplæringstilbud. Flere skoler bruker såkalte «velkomstsamtaler» med nye elever og deres foreldre. Hensikten med disse samtalene er å få informasjon om eleven og elevens skolebakgrunn, samt familiens bakgrunn. Samtalen brukes til å avklare forventninger mellom skole og hjem. I tillegg gir skolen informasjon om opplæringstilbudet og elevens rettigheter og plikter. Det brukes tolk når dette er nødvendig.

Her presenteres noen eksempler på hvordan dette samarbeidet kan organiseres. I tillegg til velkomstsamtalen, er det viktig at skolen har videre kontakt med foreldrene for å skape en god relasjon mellom skole og hjem, som kan bidra til trygghet for eleven.

Eksempler - Samarbeid skole - hjem

I Oslo kommune skal nærskolen ha en første velkomstsamtale med elev og foreldre om elevens tidligere opplæring og behov. Innføringsklassen skal også gjennomføre en velkomstsamtale der målet er å skape trygghet for elev og foreldre. Innføringsklassen skal ha rutiner for mottak av nyankomne elever med minoritetsbakgrunn og deres foreldre. I veiledningen som Oslo kommune har utarbeidet, ligger det et eksempel på rutiner for mottak av nyankomne elever. Innføringskolen skal:

Forberede mottak av ny elev

Gjennomføre velkomstsamtale/mottaksmøte

Kartlegge språkferdigheter og faglig ståsted

Planlegge overføring til nærskolen

Gjennomføre konferansetimer/utviklingssamtaler

Fagerlund skole i Ringsaker kommune arrangerer «for-foreldremøter» for de minoritetsspråklige foreldrene i forkant av de vanlige foreldremøtene på alle trinn. Disse møtene ledes av lærer i grunnleggende norsk og teamleder. Tolker er til stede. Det legges opp til samtale/spørsmål om hvordan foreldrene best kan hjelpe sitt barn med egen læring. Foreldrene skal bli trygge på at skolen ønsker foreldrenes bidrag og kompetanse. Foreldrene er en ressurs for både barnet og skolen. Folderen "Barnet og skolen trenger deg" som Foreldreutvalget i grunnopplæringen (FUG) har laget formidles på mange språk: <http://fug.imaker.no/cgi-bin/fug/imaker?id=57503>

Forslag til tiltak for å styrke skole - hjemsamarbeid:

- Språkhomogene foreldremøter. Det kan bidra til å senke terskelen for deltakelse dersom foreldre kan få komme med sine synspunkter og får drøftet disse på et språk de mestrer. Det gir også trygghet å treffe andre foreldre som har samme bakgrunn som de har selv. Slike møter kan være et supplement til de ordinære foreldremøtene.
- Egne foreldremøter for minoritetsspråklige (ikke nødvendigvis språkhomogene) der man kan ta opp spesielle temaer som leirskole, undervisningsmetoder og materiell i norsk skole, barneoppdragelse og akseptabel språkbruk. Det er viktig at tospråklige lærere får en sentral rolle på disse møtene.
- Tospråklige lærere oversetter lekseplaner og annen informasjon slik at foreldrene kan delta aktivt i opplæringen og følge med på hva som skjer på skolen.
- Skolen arrangerer ulike typer kurs, for eksempel datakurs, med tospråklige lærere eller med andre foreldre som instruktører.
- Skoleledelsen innkaller nye minoritetsspråklige foreldre til velkomstsamtale med tospråklig lærer eller tolk til stede. Foreldrene er en ressurs for sine barns læring. Foreldrene bør få anledning til å fortelle om sine forventninger til norsk skole. Skolen bør informere om at foreldrene kan involvere seg i sine barns lekser selv om de ikke behersker norsk.
- Leksehjelp der foreldre som har anledning deltar for å gi hjelp på elevenes morsmål. Tospråklige lærere kan også brukes i leksehjelpen.
- I tillegg kan det være lurt av skolen å invitere FAU til å ta en aktiv rolle i aktiviteter som kan fremme godt samarbeid med alle foreldregrupper. Det kan for eksempel legges til rette for diskusjons- og samtaleforum for foreldrene der de samles et par ganger i året og diskuterer aktuelle problemstillinger som for eksempel grensesetting, innetider på kvelden, TV-titting, dataspill og mobilbruk.

Når eleven skal overføres fra innføringsklasse til ordinær klasse, er skole-hjem samarbeidet sentralt for å få en best mulig overgang. For elever i innføringstilbud i overgang barnetrinn til ungdomstrinn og ungdomstrinn til videregående opplæring er det spesielt viktig med informasjon og rådgivning om videre utdanning.

NAFO ledet fra 2007-2011 prosjektet Hjem-skolesamarbeid. Erfaringene fra dette prosjektet kan man lese mer om i rapporten Hjem-skolesamarbeid. <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO/Hjem-skole-samarbeid.-Rapport-fra-prosjekt-2009-20112>

Familielæring er et samlebegrep for læringssituasjoner der flere generasjoner deltar og lærer sammen. Gjennom familielæring kan man involvere foreldre på en god måte. Familielæring i barnehage og skole kan man få vite mer om i denne filmen: <http://www.skolepraksis.no/flerkulturell-opplering/filmer/familielring/>

Multikulturelt Initiativ og Ressursnettverk er et nasjonalt nettverk som kan bistå foreldrene i skolen. Foreldrearbeidet ved en flerkulturell skole vil kunne styrkes gjennom et MIR-nettverk (<http://www.mirnett.org/pub/>). Foreldreutvalget for barnehage og grunnskoleopplæringen (FUG) er et nasjonalt utvalg for og med foreldre som har barn i skolen. Her kan du for eksempel finne materiell på mange språk. <http://www.fug.no/>

Samarbeid innføringsklasse og ordinær klasse

Kommuner som har organisert opplæringen for nyankomne elever i egne klasser/ grupper/skoler, bør ha en plan for overføringen av elever fra innføringsklassen til ordinær klasse.

Vi presenterer her noen eksempler på hvordan skole og skoleeier har organisert samarbeidet mellom innføringsklassen og den ordinære klassen.

Eksempler - Samarbeid innføringsklasse og ordinær klasse

Bergen kommune har samlet sine innføringstilbud på en skole; Nygård skole. Nærskolen får tidlig melding om elever som skal overføres fra Nygård skole. Det er kontakt mellom rådgiverne på Nygård og nærskolen underveis ved behov. Om våren er det kontakt mellom kontaktlærer på Nygård og på nærskolen om den enkelte elev, og kontaktlærer besøker klassen på Nygård og blir kjent med eleven. Ved behov er det egne overføringsmøter mellom skolene, rådgivere, avdelingsleder, morsmålslærer, evt. PPT og andre.

Elever får kontakt med nærskolen gjennom å være der en dag per uke over en lengre periode. De fleste elever opplever dette som positivt. Elever på 10. trinn som skal til videregående opplæring, får individuell oppfølging og veiledning av pedagogisk personale.

Elevene i innføringsklassen på Hagaløkka skole i **Askø** kommune har besøksuker på nærskolen for å skape en god overgang. Når eleven har gått i innføringsklassen noen måneder, inntreffer den første besøksuken. Systemet med besøksuker fortsetter hver femte uke inntil eleven overføres permanent til sin nærskole. I løpet av den uken de fleste elevene er på nærskolen, er det få elever tilbake i innføringstilbudet (velkomstgruppen). Læreren får da god tid til å drive intensiv opplæring med de sist ankomne elevene, samtidig som de har mulighet til å besøke sine elever på de respektive nærskolene.

Oslo kommune viser i sin veiledning til forskning og sier at «For å fremme skolefaglig utvikling skal skolen ha rutiner for samarbeid med faglærere om integreringen i ordinære klasser».

Elevene integreres i ordinære klasser så snart deres nivå i norsk vil gi dem utbytte av det. Elever med aldersadekvate ferdigheter i enkelte fag bør gis mulighet til å følge undervisningen i ordinære klasser i de timene.

Overføringen til nærskolen planlegges i god tid før overflytting. Det skrives en pedagogisk rapport, som sendes nærskolen senest 4-6 uker før overføring. Sentrale personer og instanser ved nærskolen kontaktes. Det bør gjennomføres et overføringsmøte hvor elevens forutsetninger og behov drøftes.

Rådgiver har ansvaret for elevenes overgang fra 10.trinn til videregående skole, og gjennomfører veiledningssamtaler med den enkelte elev før overgangen.

Kartlegging av elevens kompetanse

For å kunne gi tilpasset opplæring, må skolen kartlegge elevens kunnskaper og ha en viss kjennskap til elevens bakgrunn. Det er derfor nødvendig å avklare om nyankomne elever kan lese og skrive på sitt morsmål eller et annet språk. I tillegg skal norskferdigheter kartlegges og for eldre elever bør man kartlegge skolefaglige ferdigheter. Elevene skal ikke bare kartlegges når de starter på skolen, men også underveis i opplæringsløpet for å få informasjon om når eleven kan overføres til ordinær klasse. Når eleven overføres til ordinær klasse, vil mange elever fortsatt ha behov for særskilt språkopplæring, herunder særskilt norskopplæring, tospråklig fagopplæring, og/eller morsmålsopplæring.

Kartlegging er omtalt i denne veilederens kapittel 1, og der finner man blant annet lenker til kartleggingsverktøy og kartleggingsprøver.

Organisering av tilbud som ivaretar elevenes individuelle behov

Elever som skal delta i innføringstilbudet, har et vedtak om særskilt språkopplæring. Dette innebærer at hver enkelt elev som deltar i innføringstilbudet, skal ha et individuelt tilpasset opplæringstilbud. Utgangspunktet for det individuelle opplæringstilbudet, vil være kartlegging av språkferdigheter og andre faglige ferdigheter.

Vi vil her presentere eksempler på hvordan skoler har organisert opplæringen for nyankomne elever.

*Eksempler på organisering av tilbud som ivaretar elevenes individuelle behov. I innføringsklassene i **Ski** kommune veksler opplæringstilbudet mellom at elevene deltar i samlet gruppe og at hver enkelt elev får individuelle tilbud. Ski kommune har erfart at det er positivt at elevene er på ulike nivåer i språktilegnelsen når de er samlet i gruppe, slik at de som kan mye norsk kan hjelpe og inspirere de som er på begynnerstadiet. På denne måten lærer de rutiner, ord og begreper underveis, gjerne med forklaringer fra lærer, eller støtte via bilder eller bruk av ordbok.*

I innføringsklassen ivaretas individuelle behov gjennom å tilrettelegge opplæringen med ulike læreverker for ulike elever og arbeid i små grupper innad i klassen. Elevene får også tilbud om lesetrening, og det tilrettelegges for interaktivt arbeid med språket på PC. Enkeltelever får tilpassede oppgaver når andre elever følger basens fagtimer. Det er viktig med et nært samarbeid med PPT. Systematisk lydlære, begrepslære og grunnleggende språkopplæring for helt nyankomne elever er sentralt.

*På Fagerlund skole i **Ringsaker** kommune følger den nyankomne eleven den innføringsgruppen i det enkelte fag som ligger nærmest elevens nivå. For nyankomne elever uten tidligere skoleerfaring, vil opplæringen i en periode konsentreres om alfabetisering. For noen trinn vil det i en periode bety at timeplaner må omrokeres eller flere grupper slås sammen for å frigjøre lærere. Ledelsen har i slike tilfeller strukket seg langt i å finne løsninger/ressurser eller ekstra lærertimer for sikre en pedagogisk forsvarlig gruppeinndeling for trinnet.*

Generelt om innhold i opplæringen

Opplæringen skal som hovedregel følge Læreplanverket for Kunnskapsløftet. De nye reglene om innføringstilbud gir skolene anledning til å gjøre avvik fra læreplaner for fag i inntil to år for den enkelte elev.

Uansett hvilken modell som velges for innføringstilbud, er det vesentlig at innholdet og den pedagogiske tilretteleggingen av opplæringen er tilpasset den enkelte elev som skal ha sin første opplæring i norsk og sitt første møte med andre fag i norsk skole. Som skolens øvrige elever skal de nyankomne tilegne seg de grunnleggende ferdighetene: å kunne uttrykke seg skriftlig, muntlige ferdigheter, å kunne lese, å kunne regne og digitale ferdigheter. Alle disse områdene må derfor inngå i et innføringstilbud.

Innholdet i innføringstilbud

I løpet av 10 år i grunnskole skal elevene opparbeide seg grunnleggende ferdigheter i alle fag. Elever som ankommer senere enn første klasse, vil ha kortere tid på å tilegne seg fagkunnskaper samtidig som de skal tilegne seg et nytt språk.

På 1.-4 trinn ligger hovedvekten i den ordinære opplæringen på den første lese- og skriveopplæringen og basisferdigheter i matematikk. Dette vil nok også være en del av opplæringen i innføringstilbudet for dette trinnet. For mange vil den første lese- og skriveopplæringen foregå på norsk, og da er det spesielt viktig at eleven kan ta i bruk morsmålet som en ressurs i opplæringen. Dette kan for eksempel gjøres ved å ha tilknyttet morsmålslærere til innføringstilbudet, ved å bruke foreldre som ressurs eller ved bruk av digitale hjelpemidler. Morsmålsopplæring er nyttig og viktig i innføringstilbud.

På 5. – 7. trinn stilles det større krav til at elevene skal tilegne seg kunnskap ved å lese fagtekster med fagspesifikke begreper. Kravet til leseferdighetene i den ordinære opplæringen øker, og elevene skal kunne bruke lesing til læring. Innføringstilbud vil også motta elever som trenger en første lese- og skriveopplæring. Opplæringen bør ta hensyn til elevens behov for lesestrategier og utvikling av ordforråd, for å forberede overgangen til ordinær opplæring.

På ungdomstrinnet bygger man i den ordinære opplæringen videre på fagkunnskapen elevene skal ha opparbeidet seg på barnetrinnet, og skriveopplæring blir enda viktigere. For elever som begynner på ungdomstrinnet uten særlig skolegang, er det spesielt utfordrende på kort tid å utvikle muntlige ferdigheter i norsk, lære seg å lese og skrive på norsk og opparbeide seg grunnleggende ferdigheter og fagkunnskaper i alle fag for å møte ungdomstrinnets krav. Noen elever vil også her ha behov for en første lese- og skriveopplæring i et eget alfabetiseringstilbud.

Sent ankomne med liten skolebakgrunn kan ha store utfordringer med å mestre overgang fra grunnskole til videregående opplæring. De kan derfor ha behov for et ekstra år i ordinær grunnskole, og / eller innføringstilbud i videregående opplæring etter § 3-12. Et godt samarbeid mellom lærere i innføringstilbudet og lærere som skal ha elevene senere er svært viktig.

Hvorvidt skoleeier tilbyr innføringstilbud eller ikke, hva kartleggingen av eleven viser og hva eleven og elevens foreldre ønsker, er avgjørende for hvilket tilbud eleven kan få tilbud om i enkeltvedtaket. En veltilpasset elev med gode skolefaglige ferdigheter vil, i hvert fall på de laveste trinnene, ha gode muligheter til å tilegne seg skolens fagstoff sammen med jevnaldrende i et ordinært tilbud med særskilt språkopplæring etter §§ 2-8 i opplæringsloven.

NÅR ELEVEN ER OVERFØRT FRA INNFØRINGSTILBUD TIL ORDINÆRT OPPLÆRINGSTILBUD

Når en elev er overført fra innføringstilbud til ordinær klasse, kan eleven fortsatt kan ha behov for særskilt språkopplæring. Skolen som tilbyr den ordinære opplæringen skal foreta en ny kartlegging og fatte et enkeltvedtak der det fremgår hva eleven har rett til, og hva eleven eventuelt vil få av særskilt språkopplæring.

Rapporter om elevens skoleutvikling, enkeltvedtak og kartleggingsresultater kan følge eleven innen samme kommune eller fylkeskommune. Dersom det er nødvendig med overføring av informasjon for å ivareta elevens rett til opplæring, skal de ordinære reglene for utlevering av taushetsbelagt informasjon følges. Hvis disse ikke er dekkende, kan det innhentes samtykke fra elev/foreldre, for eksempel samtidig som det innhentes samtykke for innføringstilbudet.

For å ivareta innholdet vil Udir utvide eksisterende lærerveiledninger til fag til også å omfatte minoritetsspråklige elever.

I tillegg skal det lages en eksempelsamling for lærere hvor både organisatorisk nivå og innhold vil fremgå.

Kap. 3: Tilrettelegging av innføringstilbudet

MOTTAK OG OPPFØLGING AV ELEVER

Kommunen skal informere eleven og foreldrene om rett og plikt til grunnskoleopplæring, dersom de får melding om at et barn i grunnskolealder har flyttet til kommunen. Dette gjelder også elever som flytter til asylmottak/omsorgssentre.

Fylkeskommunen har etter søknad plikt til å tilby videregående opplæring til søkere som oppfyller kravene i § 3-1 i opplæringsloven og §§ 6-9 og 6-10 i forskrift til opplæringsloven.

VALG AV LÆREPLANER I SÆRSKILT SPRÅKOPPLÆRING

I enkeltvedtaket om særskilt språkopplæring avgjør kommunen/fylkeskommunen hvilken læreplan eleven skal følge i norsk. Når en elev har rett til særskilt norskopplæring, skal kommunen/fylkeskommunen, på bakgrunn av kartlegging av eleven, beslutte om opplæringen skal ta utgangspunkt i læreplan i grunnleggende norsk eller ordinær læreplan i norsk med tilpasninger. Læreplanen i grunnleggende norsk for språklige minoriteter kan brukes både i grunnskolen og videregående opplæring. Opplæringen etter denne læreplanen skal fremme tilpasset opplæring i henhold til gjeldende bestemmelser i opplæringsloven og ivareta språklige minoriteters behov for særskilt norskopplæring.

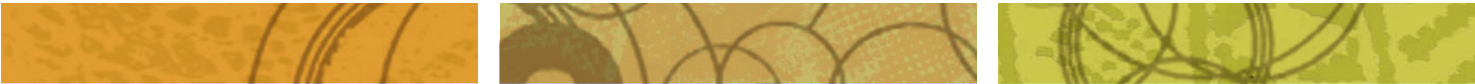
Læreplanen i grunnleggende norsk:

<http://www.udir.no/Veiledninger/Templates/Pages/Area2Dim.aspx?id=34188&epslanguage=no>

Læreplan i grunnleggende norsk tar utgangspunkt i at norsk er et andrespråk for eleven og den er en overgangsplan som bare skal nyttes til elevene er i stand til å følge den ordinære opplæringen. Læreplanen er nivåbasert, aldersuavhengig og gjelder for elever med ulik alder og erfaringsbakgrunn. Før opplæringen starter, må det vurderes og tas standpunkt til hvilket nivå i læreplanen opplæringen skal ta utgangspunkt i for den enkelte eleven. Elevene får ikke vurdering med karakter i norsk når de følger læreplan i grunnleggende norsk, men skal likevel ha vurdering uten karakter.

Veiledningen til læreplanen i grunnleggende norsk presenterer sentrale temaer innenfor

- andrespråklæring
- utvikling av språklige ferdigheter og flerspråklighet
- organisering av opplæringen
- bruk av digitale verktøy
- kartleggingsmateriellet "Språkkompetanse i grunnleggende norsk".

Innenfor hvert av områdene er det til nyttige nettsteder for utdypende lesing. (Se lenker fortløpende i teksten under). Veiledningen gir også en oversikt over læremidler og pedagogiske ressurser.

<http://www.udir.no/Veiledninger/Templates/Pages/Area2Dim.aspx?id=34188&epslanguage=no>

Det er også utviklet eksempelbasert veiledning til læreplan i grunnleggende norsk:
<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-LK06/Grunnleggende-norsk/Grunnleggende-norsk/Grunnleggende-norsk/Introduksjon-til-eksempelbasert-veiledning-i-grunnleggende-norsk/>

Ordinær læreplan i norsk

For nyankomne elever er det også mulig å følge **den ordinære læreplanen i norsk med tilpasninger**. Nyankomne elever har rett til, og ofte behov for, forsterket norskopplæring. Norskopplæringen må tilrettelegges slik at eleven så raskt som mulig lærer seg norsk og blir i stand til å følge ordinær opplæring.

<http://www.udir.no/no/Lareplaner/Grep/Modul/?gmid=0&gmi=167313>

Morsmålsopplæring

Elever kan etter opplæringsloven §§ 2-8 eller 3-12 ha rett til **morsmålsopplæring**. Denne opplæringen skal ta utgangspunkt i læreplan i morsmål. Læreplanen er nivåbasert, aldersuavhengig og gjelder for elever med ulik alder og erfaringsbakgrunn. Før opplæringen starter, må det vurderes og tas standpunkt til hvilket nivå i læreplanen opplæringen skal ta utgangspunkt i for den enkelte elev. Hovedformålet med morsmålsopplæringen er å styrke elevenes forutsetninger for å beherske det norske språket. Å utvikle grunnleggende lese- og skriveferdigheter, ordforråd og begrepsforståelse på morsmålet kan bidra til å øke elevenes kompetanse i norsk.

Det finnes en egen **læreplan i morsmål** for språklige minoriteter:

<http://www.udir.no/no/Lareplaner/Grep/Modul/?gmid=0&gmi=83141>

Veiledning til læreplanen i morsmål

Veiledningen til læreplanen i morsmål presenterer sentrale temaer innenfor flerspråklighet og språklæring i en tospråklig situasjon, organisering av opplæringen, bruk av digitale verktøy, vurdering og kartlegging, og henvisning til læremidler og pedagogiske ressurser.

http://www.udir.no/Upload/Brosjyrer/5/Veiledning_morsmal_sprak_min.pdf

Det er også utviklet eksempelbasert veiledning til læreplan i morsmål:

<http://www.udir.no/Lareplaner/Veiledninger-til-LK06/Morsmal/Morsmal/Morsmal/Introduksjon-til-eksempelbasert-veiledning-i-grunnleggende-norsk/>

Lærerkompetanse

Opplæringsloven kapittel 10 omhandler blant annet skolenes personale. Det følger av § 10-8 at skoleeieren har ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten. Skoleeier skal ha et system som gir undervisningspersonale, skoleledere og personale med særoppgaver i skoleverket anledning til nødvendig kompetanseutvikling. Skolen skal ha et system med sikte på å fornye og utvide den faglige og pedagogiske kunnskapen og å holde seg orienterte om og være på høyde med utviklingen i skolen og samfunnet.

Den som tilsettes i undervisningsstilling i grunnskolen og i den videregående skolen, skal i følge opplæringsloven § 10-1 ha relevant faglig og pedagogisk kompetanse. Kravene til kompetanse ved tilsetting i undervisningsstilling er nærmere regulert i kapittel 14 i forskrift til opplæringsloven. Det stilles de samme faglige og pedagogiske kravene til kunnskap for de som skal undervise nyankomne elever, som til andre i undervisningsstilling. Tilsetting av morsmålslærere for elever fra språklige minoriteter er imidlertid regulert i § 14-4 i forskrift til opplæringsloven.

Andrespråkspedagogikk

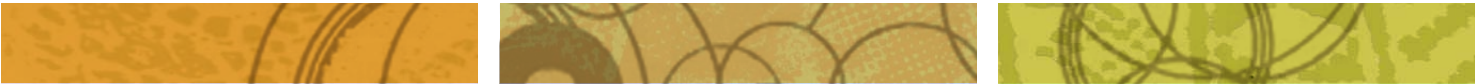
Andrespråkspedagogikk handler om å kunne drive opplæring for elever som ikke har norsk som førstespråk, og skal dessuten bidra positivt til fag- og læringsmiljøet på skoler med elever som har norsk som andrespråk.

Lærere som skal undervise nyankomne elever, bør ha kompetanse i andrespråkspedagogikk og i flerkulturell pedagogikk. I tillegg er det viktig å tilsette tospråklige lærere i innføringstilbudet. I enkelte kommuner kan det være nyttig å etablere et interkommunalt samarbeid. Noen kommuner har også god erfaring med å organisere de tospråklige lærerne på en skole som har ansvaret for alle de tospråklige lærerne. Herfra kan en koordinator (eller skoleleder) organisere den tospråklige opplæringen og morsmålsopplæringen på alle skolene i kommunen.

Tverretatlig samarbeid

Tverretatlig samarbeid kan være nødvendig for å fordele ansvar og samordne tiltak. Skolen er en særlig viktig samarbeidspartner. Samarbeidet kan organiseres på forskjellige måter. Mange kommuner har allerede tverretatlige samarbeidsgrupper. Andre oppretter såkalte ansvarsgrupper eller faglig nettverk rundt hvert enkelt barn, også for enslige mindreårige. Et slikt nettverk kan bestå av sentrale personer i barnets nye liv, for eksempel omsorgspersonen, verge, helsesøster, lærer, flyktningkonsulent (eller barnevernkonsulent) og leksehjelper

Det økte antallet enslige mindreårige som er kommet til Norge som asylsøkere de siste årene, har gitt ekstra utfordringer. Barne- og likestillingsdepartementet har laget en håndbok for arbeidet med disse asylsøkerne. Kapittel 3.5 og 6.6 i håndboken handler om opplæring og tverretatlig samarbeid og gir nyttig informasjon til skoleeier og skoleleder. http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Arbeid_med_enslige_mindreaarige.pdf

Utdanningsdirektoratet har sammen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet skrevet et brev om den retten enslige mindreårige asylsøkeres har til opplæring: <http://www.udir.no/Regelverk/Tolkning-av-regelverket/Minoritetsspraklige/Kommunens-og-fylkeskommunens-plikter-for-enslige-mindrearige-asylsokeres-rett-til-opplaring/>

Læremidler

Her er en oversikt over nettbaserte læringsressurser.

Utdanningsdirektoratets læremiddelbase Mino (<http://mino.udir.no/>) inneholder en oversikt over læremidler og materiell for

- minoritetsspråklige elever i grunnskolen
- elever og lærlinger i videregående opplæring
- voksne minoritetsspråklige som får grunnskoleopplæring
- minoritetsspråklige barn i barnehage

På nettet finnes også LEXIN-ordbøkene, de første nettbaserte ordbøkene som er laget spesielt for minoritetsspråklige i Norge. Ordbøkene dekker 15 språk. På LEXINs sider finnes også Bildetema, en flerspråklig interaktiv bildeordbok med illustrasjoner, tekst, lyd og animasjoner på de samme språkene.

Digitale læringsressurser på i alt 43 ulike språk finnes på det svensk-norske samarbeidsprosjektet Tema morsmål (<http://morsmal.no/>). NAFO har ansvaret for de norske språksidene. Tema morsmål skal være møtested for morsmåls lærere og tospråklige faglærere i skolen og tospråklige ansatte i barnehage, og på sidene finnes informasjon og læringsressurser.

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) har utviklet informasjons- og veiledningsmateriell spesielt rettet mot hvordan skolene best kan ivareta minoritetsspråklige elever: <http://www.hioa.no/Om-HiOA/NAFO>

Vedlegg 1: Saksbehandlingsregler

Saksbehandlingsregler – et utdrag av relevante regler i forvaltningsloven

Enkeltvedtaket som kommunen eller fylkeskommunen skal fatte, etter §§ 2-8 eller 3-12 i opplæringsloven, skal fattes i samsvar med reglene i forvaltningsloven. Det innebærer at blant annet veiledningsplikt, frister, utredningsplikt, begrunnelsesplikt og klageadgang er lovfestet.

Veiledningsplikt

Forvaltningsorganer, herunder offentlige skoler, kommuner og fylkeskommuner, har en alminnelig veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. Av bestemmelsens andre ledd fremgår at forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, av eget tiltak skal vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende saksområde, og regler for saksbehandlingen. For mer utfyllende om veiledningsplikten, se forvaltningsloven § 11.

Saksbehandlingstid

Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken «uten ugrunnet opphold», jf. forvaltningsloven § 11a. For kommuner og fylkeskommuner betyr det blant annet at nyankomne elevers norskerferdigheter skal kartlegges, og vedtak om særskilt språkopplæring skal fattes, uten ugrunnet opphold.

Hvis det i saker som gjelder enkeltvedtak ikke kan fattes vedtak i løpet av én måned, skal forvaltningsorganet sende et foreløpig svar. I saker der det skal fattes vedtak om hvorvidt en elev har rett til særskilt språkopplæring, skal kommunen/fylkeskommunen altså sende eleven/foreldrene et foreløpig svar så snart som mulig hvis kommunen/fylkeskommunen ikke får fattet vedtak innen én måned. I det foreløpige svaret skal kommunen/fylkeskommunen opplyse om hvorfor det ikke kan fattes vedtak tidligere, og i den grad det er mulig, si når man vil fatte vedtak.

Utrednings- og informasjonsplikt

I henhold til forvaltningsloven § 17 skal forvaltningsorganet påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes. Se § 17 for øvrige regler om utrednings- og informasjonsplikt.

Vedtak skal begrunnes

Enkeltvedtak skal som hovedregel begrunnes, jf. forvaltningsloven § 24. Begrunnelsen skal gis samtidig som enkeltvedtaket, og skrives vanligvis i samme brev som enkeltvedtaket.

Underretning, klageadgang og klagefrist

Det følger av forvaltningsloven § 27 at det forvaltningsorgan som har truffet vedtaket, skal sørge for at partene får beskjed om vedtaket så snart som mulig. Det skal som regel skje skriftlig.

Hvis en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal organet også informere den mindreårige selv.

I underretningen, vanligvis brevet der vedtaket gjengis og begrunnes, skal det også opplyses om klageadgang, klagefrist, klageinstans, den nærmere fremgangsmåte ved klage, og om partenes rett til å se sakens dokumenter.

Fra 01.08.2012 følger det av opplæringsloven § 15-2 andre ledd at departementet er klageinstans for enkeltvedtak etter både §§ 2-8 og 3-12 i opplæringsloven. Denne myndigheten er delegert til Fylkesmannen både for grunnskole og videregående opplæring. Et vedtak om rett til særskilt språkopplæring og opplæring i særskilt organisert tilbud, fattet av enten kommunen eller fylkeskommunen, kan altså klages inn for Fylkesmannen.

Schweigaards gate 15 B
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no

Utgitt juli 2012